

мою (шаром 10–12 см), укриття агроволокном (щільність 30 г/м²); фактор С – густина рослин восени: 200 і 300 тис. шт./га.

Аналіз насінневої продуктивності показав, що за висадкового способу врожайність насіння у середньому за роки досліджень становила 1,24–2,05 т/га. Внесення мінеральних добрив дозою N₉₀P₆₀K₆₀ збільшує врожайність насіння на 0,37 т/га, або 26,1 %. Збільшення густоти насінників з 28 до 42 тис. шт./га сприяє підвищенню врожайності насіння на 0,24 т/га (16,1 %). Найбільшу врожайність насіння 2,05 т/га одержано за внесення добрив, густоти 42,6 тис. шт./га, перевищення над контролем становить 0,67 т/га (48,6 %).

За безвисадкового способу врожайність насіння, у середньому за роки досліджень, становила 0,28–1,19 т/га. За сівби у першій декаді вересня врожайність була 0,84 т/га, що у 1,9 раза більше, ніж за другого строку сівби. За передзимового укриття маточників пресованою соломною врожайність складала 0,72 т/га, агроволокном – 0,73 т/га, що у два рази більше, ніж без укриття. Збільшення густоти стояння рослин з 200 до 300 тис. шт./га сприяло підвищенню врожайності на 13,2 %. Найбільшу врожайність насіння 1,19 т/га одержано за сівби в першій декаді вересня, укриття соломною і густоти рослин восени 300 тис. шт./га.

Отже, агрокліматичні умови півдня України є сприятливими для вирощування насіння буряка столового висадковим та безвисадковим способами. Насіннева продуктивність однієї рослини складала за висадкового способу від 43 до 64 г, за безвисадкового – 24–35 г. Для збереження оптимальної густоти рослин за безвисадкового способу вирощування необхідно застосовувати передзимове укриття маточників.

УДК 631.3:635.21:631.6 (833)

Котов Б. С., Балашова Г. С., Юзюк С. М.

Інститут зрошуваного землеробства НААН, сел. Наддніпрянське, м. Херсон, 73483, Україна, e-mail: borakruzer@gmail.com

ДИНАМІКА НАКОПИЧЕННЯ ВРОЖАЮ КАРТОПЛІ СОРТІВ РІЗНИХ ГРУП СТИГЛОСТІ ЗА ДВОВРОЖАЙНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Для високих температур повітря і ґрунту, низької вологості та частих посух у сполученні з інтенсивним поширенням безлічі вірусних хвороб в період вегетації культури призводить до пришвидшення процесу виродження вже при створенні бульб вищих категорій. Тому ведення і розвиток насінництва картоплі на півдні України практично не можливий без застосування технології двоврожайної культури. При цьому у весняне садіння використовують насінневий матеріал

отриманий від двоврожайної культури минулого року. Поряд з цим існує метод при якому за літнього садіння використовують і свіжозібрані бульби.

З метою оцінити адаптивну здатність сортів картоплі різних груп стиглості до зрошуваних умов півдня України при вирощуванні двоврожайної культурою було проведено польовий дослід по сортовиченню. За весняного та літнього садіння висаджували 10 сортів трьох груп стиглості (ранньостиглі: st. 'Тирас', 'Дума', 'Слауга' та 'Фактор'; середньоранні: st. 'Левада' та 'Злагода'; середньостиглі: st. 'Слов'янка', 'Мирослава', 'Княгиня', 'Аніка'). Зібрані бульби від весняного садіння після обробки 4-х компонентним розчином стимуляторів для переривання періоду спокою було висаджено повторно.

Слід зазначити, що метеорологічні умови вегетаційного періоду картоплі весняного строку садіння були несприятливими для росту та розвитку рослин. Так, в досходовий період холодна з приморозками погода стримувала появу сходів, різке підвищення температури повітря в період сходів-бутонізація прискорило проходження фаз розвитку рослин та спекотна погода в період від цвітіння до збирання не сприяла накопиченню врожаю бульб біологічної стиглості.

У період масової бутонізації впливу сортового складу на формування урожаю не було виявлено, сорти накопичили практично однаковий рівень урожаю, який коливався в межах 0,12–0,36 т/га. Так, сорти ранньої групи стиглості у фазу масової бутонізації сформували більше 1,0 % урожаю бульб, за винятком сорту 'Слауга', який через 10 днів після масових сходів накопичив 0,9 % урожаю (0,17 т/га). Стандарт середньоранньої групи 'Левада' у даний період сформував 2,3 % від рівня урожаю за біологічної стиглості бульб, сорт 'Злагода' – 1,5 %. Динаміка накопичення урожаю сортів середньостиглої групи коливалась від 1,0 % ('Мирослава') до 1,4 % (st. 'Слов'янка').

На початку цвітіння усі досліджувані сорти показали практично однаковий рівень урожаю, який за групами стиглості коливався в межах 2,60–3,42; 1,98–2,09 та 2,56–2,80 т/га, відповідно. Винятком став ранньостиглий сорт 'Дума', який суттєво поступився стандартному варіанту на 1,32 т/га, при цьому різниця у темпах формування урожайної продуктивності склала 1,5 %. За масового цвітіння спостерігається аналогічна тенденція. При цьому різниця між даними сортами склала 2,39 т/га та 8,4 %, відповідно. Урожай середньоранніх сортів st. 'Левада' та 'Злагода', відповідно становив 8,45 та 8,06 т/га. У середньостиглій групі даний показник коливався в межах 6,44 ('Аніка') – 8,41 т/га ('Мирослава').

У передзбиральний період бульб біологічної стиглості усі досліджувані сорти сформували урожайність вищу за 10 т/га. Сорти ранньостиглої групи 'Дума' та 'Фактор' показали суттєве відставання у динаміці накопичення урожаю порівняно із сортом-стандартом 'Ти-

рас', різниця склала 5,76 та 2,48 т/га, відповідно. Сорти середньоранньої та середньостиглої груп у передзбиральний період сформували урожай одного рівня, який коливався в межах 12,31–12,85 та 11,19–13,10 т/га, відповідно.

На час настання фази масової бутонізації сортам ранньостиглої групи st. 'Тирас' та 'Слауга' вдалось найпершими накопичити більше 5,0% урожаю – 0,79 та 0,84 т/га, відповідно. Сорти 'Дума' та 'Фактор' суттєво поступились стандарту на 0,75 та 0,47 т/га, відповідно. Середньоранній сорт 'Злагода' показав суттєве відставання від сорту-стандарту 'Левада' – 0,08 т/га проти 0,37 т/га, відповідно. Сорти середньостиглої групи показали практично однаковий рівень урожаю, який коливався в межах від 0,14 т/га ('Мирослава') до 0,22 т/га (st. 'Слов'янка').

На початку цвітіння сорти ранньостиглої групи st. 'Тирас', 'Слауга' та 'Фактор' сформували майже однакову урожайність: 3,48; 4,98 та 3,23 т/га, відповідно. Винятком серед даної групи стиглості став сорт 'Дума', урожайність якого суттєво поступилась стандартному варіанту на 2,50 т/га.

Урожайність середньоранніх сортів st. 'Левада' та 'Злагода' склала 3,85 та 0,74 т/га з суттєвою різницею 2,46 т/га, відповідно. Сорти середньостиглої групи 'Мирослава', 'Княгиня' та 'Аніка' показали практично однакове не суттєве зниження рівня урожаю порівняно з контролем, так різниця склала: -0,42; -0,52 та -0,25 т/га, відповідно.

Ранньостиглі сорти у фазу масового цвітіння сформували від 63,4% ('Дума') до 84,7 % ('Слауга') урожаю. У натуральному показнику найбільша кількість урожаю у дану фазу отримана за вирощування сорту 'Слауга' – 11,85 т/га, що перевищує сорт стандарт 'Тирас' на 4,98 т/га. Сорти st. 'Тирас' та 'Фактор' накопичили практично однаковий рівень урожаю – 6,87 та 6,94 т/га, відповідно, а сорт 'Дума' на період масового цвітіння показав суттєве зменшення урожаю – 2,00 т/га, різниця зі стандартом склала 4,87 т/га. Середньоранній сорт 'Злагода' показав суттєве відставання від сорту-стандарту 'Левада' – 7,16 т/га проти 2,81 т/га, відповідно. Сорти середньостиглої групи показали практично однаковий рівень урожаю, який коливався в межах від 5,82 т/га ('Княгиня') до 7,19 т/га ('Аніка'). У відсотковому еквіваленті найбільшу кількість урожаю на дану фазу сформував сорт st. 'Слов'янка' – 79,1 %, найменшу 'Аніка' – 64,0 %, при цьому різниця з контрольним варіантом склала 15,1 %, відповідно.

У перезбиральний період майже усім досліджуваним сортам ранньостиглої групи вдалось сформувати більше ніж 90 % урожаю. У більшості сортів даний показник коливався від 91,0 до 96,6 %, за винятком сорту 'Дума', який за 10 днів до збирання накопичив 85,2 % бульб, що у натуральному показнику становить 2,69 т/га. Середньоранні сорти st. 'Левада' та 'Злагода' сформували 96,6 та 95,2 %, відповідно. Більшість середньостиглих сортів показали майже однаковий рівень урожаю, що

коливався від 6,59 ('Княгиня') до 9,80 т/га 'Аніка'. У відсотковому еквівалентів за 10 днів до збирання сортам вдалось накопичити від 87,3 % 'Аніка' до 95,6 % ('Мирослава') урожаю.

Слід також зауважити, що за підсумками періоду вирощування картоплі літнього строку садіння коефіцієнт зволоження склав 0,0012, що відповідає умовам пустелі.

Отже, за результатами випробувань у весняному та літньому садінні можна зробити висновок, що для використання за двоврожайної культури найбільш придатними виявилися ранньостиглі сорти st. 'Тирас', 'Слаута', 'Фактор', які забезпечують за сезон урожай 35,69–46,49 т/га; середньоранній сорт st. 'Левада' (37,50 т/га) та середньостиглі 'Мирослава' та 'Аніка' з урожаем за сезон відповідно 35,28 та 35,09 т/га.

УДК 001.102:631.526.3

Коховська І. В.*, Барбан О. Б., Маслечкін В. В., Бровкін В. В.

*Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна, *e-mail: ira.kohovska@gmail.com*

СОРТОВИВЧЕННЯ ТА ОХОРОНА ПРАВ НА СОРТИ РОСЛИН В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Розвиток сучасних інформаційних технологій істотно впливає на процес наукового дослідження на всіх його етапах. Використання комп'ютерних технологій, електронних та наукометричних баз даних стає невід'ємною частиною процесу наукового пізнання в селекційному процесі створення сорту.

Досліднику, науковому фахівцю необхідно мати повне уявлення про систему інформаційного забезпечення та бази даних селекційних досягнень об'єктів інтелектуальної власності: сорти рослин.

Селекція відіграє значну роль у вирішенні основного завдання сільського господарства – забезпеченні максимального обсягу виробництва високоякісних харчових продуктів за мінімальних вкладених коштів і витрат енергоносіїв. Сучасні методи досліджень в селекції рослин дозволяють селекціонерам створювати нові та поліпшувати вже існуючі сорти ботанічних таксонів, які можуть конкурувати з іноземним товаром на ринку сортів, що є на сьогодні першочерговим завданням.

Членство України в Міжнародному союзі з охорони нових сортів рослин (UPOV) дозволяє вивчати передовий міжнародний досвід у сфері охорони сортів рослин. Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС) забезпечує вихід у європейський науково-дослідницький простір (European Research Area – ERA), який являє собою систему науково-дослідних програм інтеграції наукових ресурсів в ЄС. Сорт залишається об'єктом інтелектуальної власності на міжнародно-